

Think cosmical, act local

Roni Klinkhamer schrijft trilogie over Murphy (die in iedereen zit)

door Willem Brand

‘Murphy Slaw’ is het derde en laatste deel van de Murphy Slaughter trilogie van kunstenares en schrijfster Roni Klinkhamer. Peter Bruyn van Haarlems Dagblad omschreef het als een duizelingwekkende ‘taaltrip’. Ruim een week voor de presentatie op 25 november in de Vishal gaat de schrijver dezes bij wijkgenoot Roni op bezoek.

We zijn aan een tweede kop thee toe als Roni vertelt van haar idee om met de trein of bus naar Malaga te gaan. Daar woont haar zoon Koen al sinds 2002, die ze net als haar twee kleinkinderen al drie jaar niet heeft gezien. “Ik ben naar reisbureau TUI geweest en ze voorgesteld een reis-app te maken. In essentie gaat erom dat je uitstapt waar je wilt en van het station naar je hotel wordt gereden. De slagzin hou ik nog even voor me, een deel ervan is: Use your inTUltion.”

Mexicaanse hond

In de jaren 80 en 90 reisde Roni met een omgebouwde kinderwagen met daarop een ‘toverdoos’ als performer door Europa. Ze trad o.a. op in Londen, Parijs en Venetië. Op pleinen in dorpen en steden speelde ze op een kartonnen gitaar met snaren van elastiek. De gitaar was verbonden met een babyfoon die verderop stond. Omdat het publiek dat niet doorhad, was er allereerst verbazing. Haar poëtische teksten zong ze in het Engels. Een taal waarin ze droomde en haar gevoelens vormgaf. “Buiten gaf de installatie een kathedraalachtig geluid, binnen klonk het soms als een Mexicaanse hond als er veel metaal in de zaal was. Dan ging het door merg en been.”

Jesus Christ

“Het waren voltrekkingen van een moment in de tijd,” vat ze samen. Haar poëzie ging over Europe, Freedom, Love. Grote thema’s. Geld haalde ze nooit op. “Ik ging op reis met opgespaarde kinderbijslag. Ik leefde heel sober. En Koen ging mee. Ik stopte toen hij twaalf was en hij zich ging generen voor zijn moeder. Twee keer ben ik gearresteerd. In Hyde Park Londen waren de reacties

zo heftig dat ik me met heksentaal en bezweringen verdedigde. Jesus Christ, dacht ik, ik ben toch een cadeautje aan het aanbieden. Daarom wilde ik geen geld, ik wilde een brug slaan tussen kunst en werkelijkheid.”

Een uur eerder was ik toegetreden tot haar museumachtige bovenwoning in de Cornelissteeg. Aan de gevel hangt een grote Haarlemvlag. “Ik heb niet zo’n goede dag. Ik zit onder de medicijnen en heb een kaakontsteking. Lief dat je door je zoon gebakken speculaas hebt meegenomen, maar die kan ik nu niet eten.” ‘

Februarimuur

De muur links op de foto noemt Roni de Februarimuur omdat zij die muur alleen in de maand februari heeft geschilderd. “Het licht schijnt dan mooi. Toen ik na een aantal jaar alle muren af had, leek de kamer net een doos. Hoe vind je het als ik het plafond ook doe, vroeg ik Koen. Hij vond het goed. Koortsachtig heb ik er staand op een trapje aan gewerkt, mijn fantasie de vrije loop latend. Het ziet er allemaal nogal psychedelisch uit, vind je niet.”

De carrière van Roni lijkt op die van Herman Brood. Ook zij begon met het spelen in een bandje, The Prisoners. Daarna werd ze gegrepen door performen, waarbij ze net als Brood bij schilderen zich niet aan regels houdt. Performen was voor haar van de wereld een betere plaats maken. En na het schilderen kwam Murphy in haar leven. “In 1996 kwam ik na de dood van mijn broer op het idee. Door een zin van Lou Reed werd het serieus. Als je een obsessie hebt, is er niets anders te doen dan die heks die in je hersenpan huist uit je systeem te vegen. Ik mocht niet meer schilderen, ook geen gekke ideetjes meer uitwerken.”

Woestijntje

Het was alles of niets. Het werd alles. Zo werd ze een ‘prisoner of her own mind’, een gevangene van haar geest. “Murphy ging zoveel voor me betekenen. Het begon allemaal met een neurotische jongen die in zijn kamer een woestijntje met cactussen schiep. Ik legde het weg omdat ik niet wilde dat mensen zich geroepen voelden zijn voorbeeld te volgen. Maar ik kon geen afscheid van hem nemen, ik moest verder.”

Pas de vierde versie van eersteling Murphy’s Laughter voldeed. Hoofdpersoon is Murphy, die als buschauffeur zijn geld verdient totdat hij de

loterij wint en een dubbeldekker (Avatar 2000) ombouwt tot een rijdend restaurant. Het is een feel-good boek voor mensen die de wereld willen veranderen. In elk deel komt de CIA voor. "In deel 1 wordt in het Franse dorp Saint Esprit via de waterleiding Isd door de CIA verspreid. De mensen verdenken de bakker ervan. Kinderen zien bloemen uit hun buik groeien, volwassenen lopen bloot naar buiten." Volgens Roni is dat in 1951 echt gebeurd.

Kwantumfysica

De volgende twee delen schreven zich min of meer vanzelf. "Je hoofdpersoon gaat voor je leven en dan kom je in de flow." In deel 2 Murphy Slaughter worden vrienden van Murphy door de CIA omgelegd. Toen heeft Roni het boek in een hoek gesmeten, zo waardeloos vond ze het plot. "Toen kreeg ik een idee: als ik het zo doe, hoeven ze niet dood. Honderd pagina's verder gingen ze toch dood. Nou, dacht ik, dan kan ik er ook niks meer aan doen."

Kwantumfysica speelt op de achtergrond een rol. "Ik heb er veel over gelezen, het betovert me. Maar de wetenschap loopt om de hete brij heen. Dan is het aan de kunstenaar om de puntjes op de i te zetten." Ze heeft het over verhoogd bewustzijn waarmee mooie dingen gecreëerd kunnen worden. Think cosmical, act local, zegt ze dan. Ja, Roni zou het uitstekend hebben gedaan in de reclamewereld. Pure inTUltie van mijn kant.

MurphyNite

Twee dagen voor de presentatie van Murphy Slaw in de Vishal kom ik Roni in de Warmoesstraat tegen. Ik sta daar net twee tellen met zwager Theo die zij, als blijkt dat hij Murphy kent ("Die van de Wet van Murphy!"), een flyer in handen stopt. Roni: "Alleen het tijdstip klopt niet, 20.45 uur moet 19.45 uur zijn." Ja, de Wet van Murphy dus.

De Vishal, een prachtdecor natuurlijk voor een boekpresentatie. Psychiater Jaap van Luin opent het bal. Interessant wordt het als hij refereert aan haar time-out in de psychiatrie. Van Luin: "Roni zat in een groepje die T-shirts maakte van de psychiaters met voor ieder een bijpassende hondenkop. Haar psychiater was een boze bulldog. Op zeker moment besloot je: ik ga hier

weg, stop met mijn baan als onderwijzer en word kunstenaar. Zo kwam vijftig jaar geleden een nieuwe Roni tot leven.”

Het eerste exemplaar overhandigt Roni aan haar huisarts Christof Zwart. Zwart treft het hart. Hij is ook meer dan een huisarts, begrijpt iedereen meteen. Hij is een vriend die met haar is begaan en haar bewondert. Zwart: “Ik heb het proces mogen meemaken hoe een geniale ingeving tot een boek van 660 pagina’s heeft geleid. Het geniale was de vertaling van de kwantummechanica naar een avontuur voor Murphy. In theorie kan een deeltje op twee plaatsen zijn en dat werkte Roni uit tot een parallel avontuur.”

Iedere lezer, zegt Zwart, zal die reis toch net een beetje anders beleven. Immers, in de kwantummechanica beïnvloedt de observator ook het geobserveerde: een wet die voor de kunstenaar al eeuwen een gegeven is. Goed geobserveerd door Zwart! Wie goed observeert, besluit hij, kan beleven dat elke situatie mogelijkheden biedt om je als mens te ontwikkelen. Ik vind dat een pracht van een aanrader voor Roni’s boeken en weet zeker dat de reis onvergetelijk zal zijn.

Haar drie boeken - tezamen meer dan 1500 pagina’s en uitgegeven door uitgeverij In de Knipscheer - zijn te koop bij Athenaeum, De Vries en Huijsing Books.

Tekst en kleurenfoto’s Willem Brand, zwart-witfoto Hans Vissers

Bron: *De Kampheilige* (4, winter), december 2022